

Artikkelin kirjoitti: projektipäällikkö Erkki Piironen

TERVEISIÄ BARCELONASTA

ISAAC Barcelona 2010 Communicating World

Raportti Punos- hankkeen ISAC:n konferenssimatkasta Barcelonaan

26.–29.7.2010

Mitä on AAC ja mikä on ISAAC?

AAC, augmentative and alternative communication = puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi

Ihmisellä on tarve tulla kuulluksi, ilmaista ajatuksiaan, tunteitaan, toiveitaan. Ihmiselle tyypillinen kommunikointimuoto on puhe. Kommunikointi on aina vastavuoroista toimintaa.

Kommunikoidessaan ihmiset välittävät toisilleen viestejä, joille luodaan yhdessä merkityksiä. Viesti voi olla monen muotoinen esim. sana, ele, liike, ilme, toiminta tai äännähdys. Myös puheella kommunikointi sisältää aina paljon ei-sanallisia viestejä.

Aina ei puheella kommunikointi ole kuitenkaan mahdollista ja silloin haetaan viestien välittämiseksi tukea puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointikeinoista, esimerkiksi tukiviittomilla tai kuvilla ja muilla merkeillä kommunikoiden.

Oleennaista kommunikoinnissa on vastavuoroisuus, kommunikoinnin keinoista riippumatta. Viestin välittäminen ja vastaanottaminen ovat yhteisiä asioita jossa molemmat osapuolet toimivat aktiivisina. Ympäristön osuus on merkittävä viestien ja aloitteiden tulkinnassa sekä erilaisten ilmaisukeinojen vahvistamisessa. www.papunet.net/tietoa/

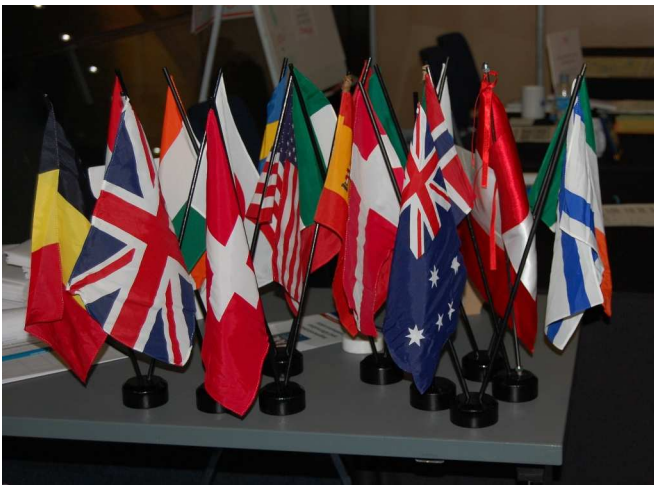
Kommunikointia monella kielellä

ISAAC (International Society for Augmentative and Alternative Communication)

ISAAC on kansainvälinen ja monitieteellinen AAC-järjestö, joka on toiminut vuodesta 1983. Järjestön tavoitteena on lisätä AAC-tietoutta kommunikointimenetelmistä, niiden käyttäjistä ja käytöstä sekä luoda kansainvälisiä yhteyksiä. Järjestöön kuuluu jäsentä yli 60 maassa, ja sillä on 14

kansallista tytäjärjestöä. Jäsenyys on avoin kaikille, jotka ovat kiinnostuneita puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointimenetelmistä.

Linkki kansainvälisen ISAAC:n sivuille (www.isaac-online.org)

ISAAC Suomi Finland

ISAAC Suomi Finland ry (ISAAC FIN) on puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä käyttävien henkilöiden, heidän omaistensa ja kommunikoinnin asiantuntijoiden yhdistys.

Yhdistyksen tavoitteena seurata AAC-alan kansainvälistä kehitystä, lisätä alan asiantuntemusta koulutuksen avulla sekä tukea ja ideoida kuntoutusta, tutkimusta ja kommunikoinnissa tarvittavien apuvälineiden tuotekehitystä. ISAAC Suomi Finland ry on perustettu 1990, ja siinä on noin 100 jäsentä. www.papunet.net/tietoa/

Mikä on Punos-hanke?

Punos tulee sanoista puhevammaisten tulkkipalveluihin nostetta. Hanke on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama vuodesta 2008 vuoteen 2011 kestävä hanke. Tehtävänä on tietoisuuden lisääminen puhevammaisten erilaisista kommunikointitavoista ja tulkkauspalvelusta. Tavoitteena on lisätä puhevammaisten tulkkauspalvelun tasa-arvoista saatavuutta ja saavutettavuutta tieto- ja viestintäteknologian avulla. Punaisena lankana kehitystyössä on yhdistää sähköinen lähikommunikointitekniikka videoneuvottelun yhteyteen ja näin tuottaa kommunikointijärjestelmä, jota puhevammaiset henkilöt voivat käyttää sekä lähi- että etäkommunikoinnissa. Hanke kestää vuoden 2011 helmikuun loppuun. www.honkalampisaatio.fi

Miksi Barcelonaan?

Punos-hankkeen tuloksia on esitelty kotimaassa erilaisissa yhteyksissä sekä puhevammaisille henkilöille, että ammattihenkilöstölle. Näissä tilaisuuksissa on hanketta kannustettu viemään kehitettyjä ideoita kansainvälisille foorumeille. Keväällä 2009 tehtiin projektitiimissä päätös, että tarjotaan Punos-hankkeen tuloksia ja tuotoksia ISAAC:n konferenssiin. Hankkeessa valmisteltiin abstrakti, joka ohjausryhmän (16.11.2009) kannustamana lähetettiin ISAAC:n arvioitavaksi. Vuoden 2010 talousarvioon varattiin matkaa varten määräraha. Maaliskuussa 2010 ISAAC:sta ilmoitettiin, että Punos-hankkeen abstrakti on hyväksytty ja että hanke saa 30 minuutin esitysajan konferenssissa.

Barcelonan konferenssin viralliset kielet olivat espanja ja englanti, joten kevään ja alkukesän (2010) aikana valmistelimme materiaalia sekä englanniksi että espanjaksi.

Huone 119 ...

Esityksemme rakentui kahdesta osasta. Ensimmäinen osa muodostui suomalaisen puhevammaisten tulkkauspalvelun kuvauksesta, siihen vaikuttavasta lainsäädännöstä ja palveluprosesseista, joiden kautta puhevammaiset henkilöt saavat tulkkauspalvelua. Toisessa osassa esittelimme Puhos-hankkeessa tuotetun puhevammaisten etäkommunikoinnin mahdollistavan järjestelmän, jossa sähköiseen kommunikointiohjelmaan (Speaking Dynamically Pro) on liitetty videoneuvotteluohjelma (PolyCom PVX) ja puhesynteesi (Bitlips). Kommunikointiohjelmassa käytimme Kommunikointiohjelmat käyttöön -hankkeen tuottamaa TAIKE-taulustoa. Taiketaulustojen avulla puhevammaisen henkilö voi tuottaa kieliopillisesti ymmärrettävää suomen kieltä ja keskustella sujuvasti kommunikointiohjelman avulla. Yhteistyössä Kommunikointiohjelmat käyttöön -hankkeen kanssa TAIKE-taulustojen rakenteeseen liitettiin toiminto, joka mahdollistaa videoneuvotteluyhteyden avaamisen ohjelman kautta. Toiminto suunniteltiin myös siten, että videoneuvottelun yhteysnäky ei häiritse kommunikointiohjelman käyttöä, vaan on taustalla viestin muodostamisen ajan ja tulee näkyviin siinä vaiheessa, kun ohjelma puhuu viestin.

projektipäällikkö Erkki Piironen

Olimme tilaisuudessa ensikertalaisia ja sitä kautta tuntemattomia toimijoita. Myös esittelemämme ideat ja palveluprosessit ja niihin liittyvät kansainväliset käsitteet eivät ole vielä tunnettuja, tai asioita kuvataan eri puolilla maailmaa erialisin termein, joten petyimme hiukan kun esityksemme ei saanut toivomaamme yleisöryntäystä.

Esimerkkinä erilaisista termeistä, joilla kuvataan tilannetta, jossa puhevammaisen henkilön viestintää tuetaan, on Australiassa käytetty Communication Assisted Service ja meillä vastaava Interpreting Service. Australiassa kommunikoinnin tukemista kuvaava termi on lähempänä avustamista kuin meillä käytetty tulkkausta painottava termi.

atk-suunnittelija Osmo Pöyhönen ja projektisuunnittelija Mirjam Heiskala

Haimme konferenssin ohjelmasta esityksiä, joissa oli meidän toimintaamme sivuavia teemoja eli liittyivät jollakin tavalla etäteknologiaan. Meillä oli ilo tutustua amerikkalaiseen, kansainvälisesti tunnettuun AAC –veteraaniin, Bob Segalmaniin ja Australialaiseen tutkijaan Darryl Sellwoodiin. Vaihdoin kokemuksiamme puhevammaisten kommunikoinnin tukemisesta ja siitä, mitä viestintäteknologia voi antaa puhevammaisten palveluprosessiin. Keskustelussa nousi myös esille erilaiset kommunikoinnin tukemiseen liittyvät mallit, jotka olivat sidoksissa maan kulttuuriin ja lainsäädäntöön. Kotiin tuomisina tapaamisesta jäi sopimus keskinäisestä tietojen vaihdosta ja yhteyden pidosta Bob Segalmanin ja Darryl Selwoodin kanssa.

Dr. Bob Segalman, USA

Sovimme, että perustamme epävirallisen verkoston, jossa kukin tahoiltaan välittää tietoa omista ideoista ja tekemästään kehittämistyöstä. Ja edelleen kukin tahoillaan laajentaa verkostoa omiin yhteistyökumppaneihin. Tämä epävirallinen verkosto voi olla päänavaus kansainväliseen laajempaan yhteistyöhön, jossa videoneuvottelulle tulee entistä suurempi rooli puhevammaisten kommunikointiympäristöjen kehittämisessä.

Darryll Sellwood, Australia

Päivien aikana meille välittyi käsitys, että videoneuvottelutekniikka ei ole vielä muualla samalla tavalla puhevammaisten palveluprosessissa kuin se on Suomessa. Terminä videoneuvottelu tai kuvapuhelin on vielä suhteellisen tuntematon puhevammaisten kommunikoinnin yhteydessä. Web-kamera ja Skype alkavat esiintyä useissa yhteyksissä, joten etäteknologia on tulossa osaksi puhevammaisten kommunikointiympäristöä. Myös puhevammaisten tulkkaukspalvelu siinä muodossa kun se meillä ymmärretään, on vielä aika uutta ja outoa maailmalla. Meille jäi tunne, että olemme tienraivaajia ja edelläkävijöitä puhevammaisten tulkkaukspalvelun järjestämisessä, sekä kommunikointiohjelmien ja videoneuvottelujärjestelmien yhteen sovittamisessa puhevammaisten henkilöiden kommunikoinnin tarpeisiin. Ohjaava lainsäädäntö ja palvelukulttuuri maassamme antavat tähän kehittämistyöhön hyvät mahdollisuudet. (Laki vammaisten henkilöiden tulkkaukspalveluista 133/2010) Jäämme mielenkiinnolla odottamaan, millaisia kontakteja ja yhteydenottoja verkostoituminen tuo tullessaan.

Olemme käyttäneet kehittämistyössämme erilaisia kaupallisia videoneuvotteluohjelmia, koska olemme linkittäneet työmme kiinteäksi osaksi julkisen palveluprosessin kehittämistä. Sellaista lainsäädännön tukea kuin Suomessa on, ei ole kaikkialla. Näin ollen maailmalla kehitys ohjautuu käyttäjälähtöisesti ilmaisohjelmien suuntaan. Ihmiset käyttävät videoneuvottelua keskinäiseen kanssakäymiseen ja seurusteluun, ja näissä yhteyksissä tietoturvan suhteen ei ole suuria vaatimuksia. Puhevammaiset henkilöt, jotka kokevat hyötyvänsä videoneuvottelutekniikasta, hakevat itse tarvitsemansa tekniikan ilmaisversioiden joukosta ja ottavat sen käyttöön sukulaistensa, ystäviensä tai tuttaviansa avustuksella.

Eri maiden lainsäädäntöön ja myös kulttuuriin liittyvät tekijät vaikuttavat näin siihen, mikä on esimerkiksi julkisen sektorin rooli näitä palveluja järjestettäessä. Suomen malli edustaa Pohjois-Eurooppalaista ajattelumallia, jossa julkinen toimija (valtio/kunnat) vastaa palvelun järjestämisestä ja kustannuksista. Palvelua ohjaava lainsäädäntö pohjautuu myös yleiseurooppalaiseen määrittelyyn vammaisen asemasta yhteiskunnassa. Elokuussa 2010 valmistunut Vammaispoliittinen ohjelma edustaa parhaimmillaan tämänhetkistä eurooppalaista linjausta. Se pitää sisällään ajatuksen vammaisen henkilön laajasta itsemääräämisoikeudesta ja tasa-arvoisesta asemasta yhteiskunnassa sekä yhteisvastuullisuudesta eri hallinnonalojen ja toimijoiden kesken palvelujen ja tukitoimien

järjestämisessä vammaisille henkilöille. Vammaispoliittisesta ohjelmasta on myös johdettavissa kehittämissuunta, jossa puhevammaisten kommunikoinnin tukeminen tulkkauksipalvelulla on avustajapalvelun rinnalla itsenäisenä palveluna. Näin puhevammaisten tulkkauksipalvelu nähdään yksilön oikeutena ja puhevammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta tukevana palveluna.

Näyttelyosastolla riitti nähtävää ja tutkittavaa

Luulen, että moni sai konferenssista uutta innostusta ja uusia ideoita kotiin vietäväksi. AAC:n idea menee eri puolilla maailmaa hyvin eri tahtiin. Maissa, joissa AAC:llä on tunnustettu asema, mennään tasaista tahtia eteenpäin ja kommunikointiympäristöt ja siihen liittyvät palvelut kehittyvät. Puhevammaisille henkilöille on entistä enempi mahdollisuuksia itsenäiseen elämään, koulun käyntiin, opiskeluun, sosiaaliseen elämään ja omien asioiden ja mielipiteiden esille tuomiseen. Vastaavasti on paljon maita, joissa AAC tekee vasta tuloaan ja perusteluja joudutaan hakemaan kansainvälisistä sopimuksista aina YK:n ihmisoikeussopimusta myöten. Tällaiset suuret kansainväliset foorumit ovat ensiarvoisen tärkeitä juuri niille maille ja niille yhteisöille ja ennen kaikkea niille tienraivaajille, jotka ovat alkutaipaleella AAC –ideoiden toteuttamisessa.

Yleisesti konferenssista voisi todeta, että se oli hyvin monipuolinen sekoitus tieteellistä tutkimusta, puhevammaisten henkilöiden omia kokemuksia, lähihenkilöiden tuntemuksia, ammattihenkilöstön ideoita ja kehittyvän viestintäteknikan mukanaan tuomia mahdollisuuksia. Honkalampi-säätiön tulee jatkossakin olla mukana ISAAC-foorumissa. Meillä on paljon annettavaa kansainväliseen kehittämistyöhön, tarvitsemme vuoropuhelua ja kontakteja eri maihin ja eri kulttuureihin, että osaamme suhteuttaa oikealla tavalla omat järjestelmämme ja ideamme maailmanlaajuiseen kehittämisketjuun. Erityisen tärkeää on olla mukana Eurooppalaisessa kehittämistyössä sillä kansallisten ratkaisujen sijaan ollaan yhä enenevää määrin siirtymässä järjestelmiin, jotka eivät ole sidottuja aikaan tai paikkaan, vaan ovat rajat ylittäviä eurooppalaisia palveluja. (EU:n digitaalistrategia)

Park Güell by Antoni Gaudí

Barcelona on hieno kansainvälisten tilaisuuksien järjestämispaikka. Kaunis kaupunki, miellyttävän lämmin ilma ja ystävällinen palvelu yhdistettynä oikeasti esteettömään ympäristöön antoi hyvät puitteet onnistuneelle tapahtumalle.